حاجي محمد محقق: په ظلم او وحشت تورن هزاره مشر

Author: Danish Karokhel
حاجي محمد محق یومشهور سیاستوال دی، خو زیاتو هلو ځلو ته اړتیا لري، چې د خپلو تنظیمي جګړو مخینه د خلکو له یاده وباسي.

په دې وروستیو کې له غبرګولي څخه د وري / تلې میاشتې ته د ټول ټاکنود ځنډولو له اعلان سره سره، د ولسمشرۍ د سیاست ډګر په تودېدو دی. لر تر لره یو نفر ځان ددغه څوکۍ د نیولو لپاره نومولی دی او نور مینه وال تابیا نیسي، چې ځانونه په کتا رکې ودروي.

حاجي محمد محقق، د هزاره ګانو یو وتلي قوماندان، چې تردې وروستیو پورې یې د حامدکرزي په کابینه کې د پلان د وزیر په توګه دنده سرته رسوله، څرګنده کړې، چې په ټول ټاکنو کې ځان د ولسمشرۍ د څوکۍ د نیولو لپاره نوموي.

محقق لوړه کړې، چې د هغه ژوند ته له ګواښونو سره سره به په ملي کچه خپل کمپاین غښتلی کړي.

محقق یو مشهور قوماندان دی، ٤٧ کاله عمرلري او د ۹۰ کلونو په وروستیو کې یې د طالبانو په وړاندې مقاومت کې برخه اخیستې. هغه د لږ ه کیو هزاره ګانو پورې د اړوندې ډلې، حزب وحدت، نامتو مشر دی، چې زیاتره په مرکزي افغانستان کې اسنوګن دي او د نورو افغانانو په عکس شیعه مسلمانان دي.

که محقق غواړي له خپلو قومي پلویانو پرته د نورو رایه اچوونکو ملاتړ تر لاسه کړي، نو لازمه برېښي، تر هر څه وړاندې له هغو تورنو ځان سپین کړي، چې د نوي یمو کلونو په لومړۍ نیمايي کې د حزب وحدت د وتلي قوماندان په توګه د بېلا بېلو ډلو تر منځ په جګړو او د هغه ترقوماندې لاندې د ډلوپه لاس د اسیرانو د وحشیانه وژنود تورونو په ګډون، په هغه لګېدلي دي.

په کابل کې د "فردا" خپربدونکې اوونیزې په دې وروستیو وختو کې یو کارټون کښلی او په کې محقق د خلکو یوې ډلې ته د وینا په حال کې ښودل شوی، چې وايي، که چېرته هغه ولسمشر وټاکل شو، نو هېواد ته به نه یوازې دموکراسي راولي، بلکې "د مړیو نڅا" او "په سرونو کې د میخونو د ټک وهلو" په څېر عملونه به هم بېرته راژوندي کړي. دا کارټون هغه پېرخلکو ته وریه زړه کوي، چې د غلیم د سرتېرو سرونه به له غاړې پرې کېدل، تر هغه چې د هغوی بې سره بدنونو به په ولاړه "مړیو نڅا" ټوپونه وهل. او یا به د مخالفینو په سرونو کې میخونه ټک وهل کېدل.

سره له دې چې نورو ډلو، لکه جمعیت اسلامي او د جنرال عبدالرشید دوستم ځواکونو په پلازمینې، کابل، کې د کورنۍ جګړې پر مهال د ظلم او وحشت یوه تیاره دوره تېره کړې ده، خو دا دواړه جزاګانې د حزب وحدت د ګوند نوښتونه وو.

محقق وايي، چې دا کارټون هزاره ګانو ته سپکاوی دی او د هغه په توکم پورې د کرکې د راپارونې یوه بېلګه ده. هغه په دې عملونو کې ځان ککړ نه بولي او وايي: "دا د ټولو هزاره ګانو په خلاف ده. ما ته یې یوازې د یو سمبول په توګه ګوته نیولې ده."

محقق تېره میاشت د یو مطبوعاتي کنفرانس په ترڅ کې وویل، هغه په دریمې کارتې کې د ۱۹۹۲ او ۱۹۹۶ کلونو تر منځ د زرګونو کسانو د وژلو مسوولیت په غاړه نه لري. هغه په داسې مهال کې انکار کوي، چې په دریمې کارتې کې د حزب وحدت د تنظیم د قوماندانۍ پرمهال یو مستند ویدویي فلم جوړ او خپور شوی دی.

محقق وايي: "سړی کولای شي، څوک د یو چا عکس واخلي او هغسې یې چې زړه وغواړي ویې ښیي." هغه زیاتوي، چې د هغه وژنو پر مهال هغه په کابل کې نه و. نوموړی وايي: "زه قوماندان نه وم او اصلا په کابل کې نه وم. زه هغه مهال په مزار شریف کې وم."

محقق دا مني، چې په زرګونو تنه شخصي جنګي ملیشا لري، خو وايي، چې د هغه تر لاس لاندې زیاتره سرتېري اوس د ملي اردو یوه برخه ده.

محقق د بلخ ولایت د چارکنت د ولسوالۍ په یوې بزګرې کورنۍ کې زېږېدلی او په مزار شریف کې یې په یوې دینې مدرسې کې زده کړه کړې ده.

محقق په ۱۹۷۸ کا ل کې د کمونیست رژیم په وړاندې له مجاهدینو سره یو ځای شو او د مرکزي افغانستان په پرتله، په خپل کورني ولایت بلخ، کې د هزاره ګانو یوه وتلې څېره شوه. وروسته د حزب وحدت د مشرتابه په کتار کې ودرېد، چې د هزاره ګانو د ډلو د یو کولود هڅو په پایله کې په اتیایمو کلونوکې رامنځته شو.

کله چې مجاهدینو په ۱۹۹۲ کال کې کابل ونیو، دې ډلې ډېر ژر خپل لوری واړاو او محقق په بېلا بېلو ائیتلافونو کې واوښت راواوښت، زیاتره به د جنرال دوستم له ډلې سره یوځای کېده. دا ډله زیاتره له ازبکانو څخه جوړه ده.

محقق د برهان الدین رباني په حکومت کې د کورنیو چارو د وزیر په توګه کا ر وکړ، چې طالبانو په لاس کې تر لوېدلو پورې یې دافغانستان شما لي نیمايي برخه تر کنترول لاندې وه. هغه په ۱۹۹٦ کال کې د کابل له سقوط وروسته په مزار شریف کې پاتې شو، تر هغه چې هغه هم طالبانو ونیو. له هغې وروسته یې د بلخاب او دره صوف له غرنیو سیموڅخه په طالبانوبریدونه کول.

محقق ته، د ۲۰۰۱ کال د دسمبر د میاشتې د بن د غونډې په جوړې شوې کابینې کې، د پلان وزارت ورکړ شو. هغه ادعا وکړه، چې له کاره د هغه لیرې کول غیر قانوني دي او لا تراوسه ځان د پلان برحال وزیر بولي. هغه وايي چې ملګري ملتونه او متحده ایالتونه دې په کرزي زور واچوي، چې د پلان د وزارت څوکۍ بېرته ورکړي. په مزار شریف کې څه ناڅه دوو زرو تنو مظاهره کړې وه او له حکومت څخه یې غوښنه کړې وه، چې هغه ته بېرته د وزارت څوکۍ ورکړي.

محقق وايي، چې ولسمشرۍته د ځان د نوموړو راوروسته ورته تر اوسه درې ځلې د مرګ ګواښونه شوي دي.

محقق ددې پوښتنې په وړاندې، چې آیا د هغه په اند به د ولسمشرۍ لپاره ټول ټاکنې عادلانه وي، وویل، ددې لپاره چې کاندیدانو ته یو شان موقع چمتو شوي وي، نو ملګري ملتونه باید د ټول ټاکنو د بهیر څارنه وکړي. هغه همدا راز د ټول ټاکنو لپاره د نومونو دلیکنو غړند والي ته ګوته ونیوه او ویې ویل، چې په هېواد کې لا امنیتي اندېښنې پرځاپاتې دي.

محقق په کرزي باندې د کمزورې اداري او پر خپلووزیرانو باندې د بشپړ کنترول د نه لرلو پړه واچوله. هغه همدا شان ولسمشر تورن کړ، چې په سرحدي او په جنوب کې د استوګنو پښتنو په سیمو کې د نیشه یي توکو د کرکیلې او لیرد رالیرد په مخنیوي کې پاتې راغلی دی.

هغه ژمنه وکړه، چې که وټاکل شو، نو د نیشه یي توکو د قاچاق په وړاندې به مبارزه وکړي، د ملي باور احساس به راژوندی کړي او د بېلا بېلو ډلو ټپلو تر منځ به جګړوته د پای ټکی کېږدي.

سره له دې چې محقق ته زیاته لاره په مخ کې پرته ده، خو ځینې کتونکي شک لري، چې ګوندې هغه دې وکړای شي، د ټاکنو لپاره خلک د ځان په شاخوا راټول کړي.

د کابل پوهنتون د حقوقو د پوهنځي پوهاند او د اساسي قانون د کمیسون پخوانی غړی، محمد موسی معروفي وايي، زیاتره خلک د محقق خونړی مخینه نه شي هیرولای. معروفي وايي، چې محقق به ونه شي کړای د ټولو هزاره ګانوملاتړ تر لاسه کړي. هغه وايي: "د هغه ملاتړي لږه کیان دي او ... په قومونو ویشل شوي دي."

د مهر د کلتوري ټولنې مشر او د اساسي قانون دتصویب په لویې جرګې کې استازی، سید نورالله رحمتي په دې اند دی، چې د محقق لپاره د کرزي د ماتولو یوازېنۍ لاره د نړیوالې ټولنې د ملاتړ تر لاسه کول دي.

د محقق ویاند، دکتور حسین یاسا وايي، چې د ولسمشرۍ یو لوی او پراخ کمپاین به پلی کړي. هغه وویل: "موږ په پام کې لرو، چې په کلیو، بانډو او لارو کوڅو کې له نورو قومونو سره غونډې وکړو او اتو ولایتونو ته استازي واستوو."

محقق له خپل لوري دې هڅو ته دوام ورکوي، چې په جنګي جنایتونوکې له ښکېلتیا ځان پاک کړي او په دې ټینګا رکوي، چې د ټاکنو لپاره وړتیا لري.

هغه وايي: "مور ټول مسلمانان يو او له مسلمان مور او پلار څخه زیږیدلي یو." نوموړی زیاتوي: " تر اوسه کومې محکمې په ما تور نه دی لګولای."

Location: Afghanistan
Topic: Profiles of Candidates

Source URL: https://iwpr.net/ps/global-voices/%D8%AD%D8%A7%D8%AC%D9%8A-%D9%85%D8%AD%D9%85%D8%AF-%D9%85%D8%AD%D9%82%D9%82-%D9%BE%D9%87-%D8%B8%D9%84%D9%85-%D8%A7%D9%88-%D9%88%D8%AD%D8%B4%D8%AA-%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%86-%D9%87%D8%B2%D8%A7%D8%B1%D9%87-%D9%85%D8%B4%D8%B1